

سازمان حفاظت محیط زیست

معاونت محیط طبیعی

دفتر تنوع زیستی و حیات وحش

موضوع:

دستورالعمل تکثیر و پرورش کروکودیل در اسارت

کلیات :

در اجرای مواد یک و ۶ قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ و با اصلاحات بعدی آن و نیز مواد ۳۳ الی ۳۶ آیین نامه اجرایی همان قانون و ماده ۸ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحات بعدی آن با رعایت مفاد این دستورالعمل مجوز تکثیر و پرورش کروکودیل در اسارت برای متقاضیان صادر می گردد .

ماده یک : هدف

تکثیر و پرورش کروکودیل در اسارت با اهداف اقتصادی ، گردشگری ، علمی و پژوهشی به منظور تولید پوست ، پروتئین ، محصولات جانبی ، جذب توریست ، فروش کروکودیل زنده پس از اخذ مجوزهای لازم مجاز می باشد .

ماده دو : تعاریف

- سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست
- دفتر : دفتر حیات وحش و موزه های تاریخ طبیعی
- اداره کل : اداره کل حفاظت محیط زیست استان
- مراکز حساس : بر اساس مصوبه هیئت وزیران به شماره ۵۱۳۹/ت/ ۲۹۳۷۹ هـ - مورخ ۱۳۸۴/۲/۳ به سکونتگاههای انسانی ، مراکز درمانی ، آموزشی ، نظامی ، منابع آب شرب (سفره های زیر زمینی ، رودخانه ها و سدها) ، بزرگراهها و جاده های ترانزیتی ، جاده های اصلی ، پارک ملی ، تالاب ، دریاچه ، اثر طبیعی ملی ، زیستگاه حیات وحش ، مناطق و رودخانه های حفاظت شده اطلاق می گردد .

ماده سه : گونه های قابل تکثیر و پرورش

۱- گونه های مجاز قابل تکثیر و پرورش در این دستورالعمل به گونه های مندرج در تبصره ذیل اطلاق می گردد که صدور مجوز تکثیر و پرورش با رعایت ضوابط و قوانین و مفاد مندرج در این دستورالعمل امکانپذیر میباشد.

تبصره : تکثیر و پرورش کروکودیل شامل گونه های

الف) کروکودیل گینه نو *Crocodylus novaeguineae*

ب) کروکودیل رود نیل *Crocodylus niloticus*

ج) کروکودیل سیامی (تایلند) *Crocodylus siamensis*

د) کروکودیل آب شور *Crocodylus porosus*

ه) کروکودیل مردابی *Crocodylus palustris*

ماده چهار : ضوابط و شرایط کلی

- ۱- احداث واحدهای تکثیر و پرورش کروکودیل بر اساس مصوبه شماره ۶۴۶۷۷/ت/۱۸۵۹۱ هـ مورخ ۷۸/۱۲/۲۶ با اصلاحیه شماره ۱۱۳۵۹/ت/۲۳۴۱۵ هـ - مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۱ هیئت وزیران راجع به ضوابط و معیارهای استقرار صنایع مطابق با کد " ۱۰- و " صنایع کشاورزی می باشد .
- ۲- رعایت حداقل ۵ کیلومتر فاصله بین واحدهای تکثیر و پرورش کروکودیل با پارک ملی ، مناطق حفاظت شده و سایر مناطق تحت مدیریت سازمان .
- ۳- رعایت حداقل ۱۰ کیلومتر فاصله بین واحدهای تکثیر و پرورش کروکودیل با زیستگاههای طبیعی گونه کروکودیل مردابی (استان سیستان و بلوچستان) .
- ۴- رعایت حداقل ۳ کیلومتر فاصله از سایر مراکز حساس
- ۵- محل تاسیسات تکثیر و پرورش کروکودیل در اسارت علاوه بر رعایت ضوابط استقرار مندرج در بند یک ماده ۴ این دستورالعمل نباید محل بهداشت و آسایش و ایمنی عمومی و یا موجب بروز خسارت به طبیعت (جنگل ها ، مراتع و ..) و آلوده شدن آبهای عمومی و همچنین ایجاد خطر بیماری و یا تضعیف نژاد برای حیوانات و آبیان باشد .
- ۶- رها نمودن حیوانات تکثیر شده در طبیعت ممنوع می باشد .
- ۷- برای شروع فعالیت با استفاده از تخم ، پرورش کروکودیل های کوچک و جوان تا رسیدن به سن مناسب کشتار (Ranching) و یا استفاده از مولد برای انجام سیکل مزرعه داری (Farming) حداقل تعداد در جدول شماره یک آمده است .

جدول شماره یک : حداقل تعداد مجاز تمساح برای خرید و فروش

ردیف	نوع روش تولید	اندازه (سن) تمساح	حداقل تعداد مجوز
۱	گله داری (پرورش)	تخم	۱۰۰۰
		نوزاد (کوچکتر از ۳۰ سانتیمتر)	۱۰۰۰
		یک ساله (کوچکتر از ۷۰ سانتیمتر)	۵۰۰
		دوساله (حدود ۱۱۰ سانتیمتر)	۵۰۰
		سه ساله (بزرگتر از ۱۲۰ سانتیمتر)	۳۰۰
۲	مزرعه داری (زادآوری)	زیر بلوغ (بزرگتر از ۲ متر) *	۱۰۰
		بالغ *	۵۰

* با ترکیب جنسی مناسب (۲ یا ۳ ماده به ۱ نر)

- ۸- صدور محصولات تولیدی و یا کروکودیل زنده به سایر کشورها و همچنین ورود گونه به کشور منوط به اخذ مجوز سایتیس (CITES) و موافقت کتبی دفتر می باشد .

- ۹- کروکودیل‌های خریداری شده از مبادی داخلی و خارجی باید تاییدیه سلامت بهداشتی از مراجع ذیصلاح را اخذ نمایند (Health Certificate)
- ۱۰- مزارع یا کارگاهها مجاز به فروش کروکودیل های خود در هر شرایط سنی به صورت تکی یا جزئی به افراد حقیقی و حقوقی نمی باشند.
- ۱۱- فروش کروکودیل به باغ وحش ها و مراکز علمی - آموزشی و تحقیقاتی باید بر اساس انجام مکاتبات لازم و موافقت دفتر باشد.
- ۱۲- حداقل تعداد فروش کروکودیل کارگاههای در حال فعالیت به مزارعی که تازه اقدام به این کار می کنند بر اساس جدول شماره یک خواهد بود.
- ۱۳- کارگاهها یا مزارع داخلی برای فروش کروکودیل در هر سنی به سایر مزارع می بایست مجوز دفتر و سایتیس را دریافت نمایند.
- ۱۴- ضوابط ایمنی کارگاه (فنس کشی یا دیوار کشی دور استخر ها)
- ۱۴-۱- با توجه به توانایی کروکودیل ها در بالا رفتن از دیوارها و توری ها ، فنس های توری بایستی ارتفاع مناسب داشته (حداقل ۲ متر) و لبه بالایی آنها به طرف داخل استخر یا حصار برگشته باشد.
- ۱۴-۲- دیوار کشی کل مجموعه مزرعه پرورش نیز به همین دلیل بایستی صاف و صیقلی و با ارتفاع مناسب (حداقل ۲ متر) باشند.
- ۱۴-۳- اندازه ها چشمه توری ها حداکثر ۵ سانتی متر باشد تا امکان عبور دست کودکان و یا پوزه کروکودیل ها از داخل چشمه های توری میسر نباشد.
- ۱۴-۴- فنس ها را باید طوری ساخت که کروکودیل ها قادر به نقب یا تونل زدن در زیر آن ها نباشند . به همین منظور باید حداقل پایه های ۵/۰ (نیم متری) در داخل زمین داشته باشند.
- ۱۴-۵- حصارها باید به نحوی باشند که امکان ورود ناخواسته اشخاص به داخل و خروج کروکودیل ها از آن ممکن نباشد.
- ۱۴-۶- تابلوها و علائم مناسب هشدار دهنده مرتبط باید در فواصل حداکثر ۲۰ متری بر روی دیوارها یا فنس ها نصب شوند.
- ۱۴-۷- نزدیک ترین فاصله بازدید کنندگان از فنس ها نباید از یک متر کمتر باشد.
- ۱۴-۸- انجام تمهیدات لازم جهت رعایت مسایل ایمنی (از جمله بیمه حوادث پرسنل و بازدید کنندگان) ، همچنین اجرای برنامه آموزشی ایمنی و کمکهای اولیه به پرسنل الزامی می باشد.
- ۱۵- به منظور ممانعت از ایجاد آلودگی و حفظ شرایط بهینه زیست محیطی در منطقه و نیز قابلیت دفع پساب مزارع به منابع پذیرنده ، فاضلاب خروجی مزارع باید استانداردهای دفع فاضلاب ارائه شده توسط سازمان را داشته و سیستم تصفیه فاضلاب برای آنها تعبیه شده باشد .

۱۶- تهیه وسایل ایمنی از قبیل کفش ، لباس مناسب ، الکترو شوکر و همچنین اسلحه (با اخذ مجوزهای لازم از مراجع ذیصلاح) الزامی است . همچنین نصب شماره تلفن اداره کل نیروی انتظامی ، آتش نشانی و اورژانس در ابعاد ۴۰ × ۶۰ سانتی متر در اطافهای نگهبانی و مسئول فنی و محوطه کارگاه الزامی است .

۱۷- کشتار کروکودیلها ضمن رعایت اصول و موازین بهداشتی و تعبیه محل مناسب می بایست بدون استفاده از اسلحه و به روش استفاده از چاقو و قطع نخاع انجام گیرد .

۱۸- کروکودیل های کوچک را می توان به کمک کیسه گونی در فواصل کوتاه حمل و نقل کرد ، به شرط آنکه کیسه ها روی هم تل انبار نشوند و آنها را روی سطح صاف در سایه قرار داد و در هر کیسه بیش از یک کروکودیل قرار نداد. بخصوص تمساح های ۷۰ سانتیمتری و بزرگتر را هیچگاه نباید در کیسه های نوزادان کوچک قرار داد. برای حمل کروکودیل در وسایل حمل و نقل لازم به بستن دهان آنها نیست . این امر ممکن است مانع تنظیم دمای بدن و موجب مرگ آنها شود ویا در صورت فرار تصادفی آنها ممکن است در اثر گرسنگی بمیرند . در حمل و نقل های طولانی با روش استفاده از جعبه های مقوایی یا چوبی مخصوص همین کار می توان صدها عدد از آنها را با موفقیت و بدون تلفات حمل کرد.

۱۹- علامت گذاری کروکودیل و پوست های تولید شده

۱۹-۱- علامت گذاری در روند پایش رشد کروکودیل ها از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است . برای این منظور بایستی به همه کروکودیل های خریداری شده که وارد مجموعه کارگاه ها یا مزارع می شوند میکروچیپ وصل نمود.

۱۹-۲- هر کارگاهی می بایست دستگاه مربوط به قرائت شماره میکروچیپ را آماده استفاده در محل کارگاه داشته باشد و کارشناسان مراجعه کننده سازمان مجار به استفاده از آن خواهند بود.

۱۹-۳- پوست های تولید شده نیز باید با برچسب ها یا پلاک های مناسب که شماره میکروچیپ کروکودیل و شماره مجوز سایتیس روی آن ثبت شده باشد علامت گذاری شوند.

۲۰- فرار کروکودیل ها و مقابله با آن

۲۰-۱- مزارع کارگاههای پرورش کروکودیل می بایست هر گونه فرار احتمالی کروکودیل ها را به نزدیک ترین پاسگاه نیروی انتظامی و یا اداره کل محیط زیست استان گزارش دهند.

۲۰-۲- در صورت عدم امکان گرفتن مجدد کروکودیل فراری ویا ورود آن به داخل هر گونه منبع آبی نظیر رودخانه و تالاب ، کروکودیل فراری را می بایست با استفاده از اسلحه معدوم و گزارش مستند آن را به اداره کل و دفتر اعلام گردد.

۲۰-۳- مزارع همچنین باید گزارش تلفات خود را به طور مستند و قابل ارائه در محل داشته باشند.

۲۱- سایر ضوابط نگهداری

۲۱-۱- تعبیه موانع مناسب در کانال های ورودی و خروجی اصلی و فرعی آب جهت جلوگیری از فرار احتمالی کروکودیل ها.

- ۲۱-۲- برای پرهیز از لیز خوردن کارکنان و عدم نفوذ آب به خاک شکل ، شیب و جنس کف استخرها و محوطه نگهداری تمساحها باید بطور مناسب از سیمان ساخته شود.
- ۲۱-۳- داشتن عمق مناسب استخرهای زاد آوری و پرورشی (۱/۵-۱ متر برای استخرهای زاد آوری و کمتر از ۱ متر برای استخرهای پرورشی) و استخرهای مناسب نگهداری نوزادان جهت تامین شرایط لازم برای رشد و اعمال مدیریت های لازم.
- ۲۱-۴- همه محل های نگهداری بایستی دارای خروجی آب باشند.
- ۲۱-۵- از نگهداری زیاد آب در داخل استخرها جهت جلوگیری از تعفن آب بایستی خودداری نمود.
- ۲۱-۶- امکان تخلیه استخرها و نیز سر ریز شدن آنها در اثر عواملی نظیر باران وجود داشته باشد.
- ۲۱-۷- همه خروجی های محل های نگهداری باید از طریق کانال با لوله به واحد تصفیه پساب هدایت شوند.
- ۲۱-۸- تعبیه استخرهای قرنطینه و نگهداری کروکودیل های بیمار و یا مشکوک به بیماری.
- ۲۱-۹- تعبیه حوضچه های ضد عفونی (آهک) در محل ورودی و خروجی استخرها و سایر قسمت های مزرعه.
- ۲۱-۱۰- اختصاص ۲۰ درصد از محوطه مزرعه پرورش کروکودیل به فضای سبز.
- ۲۱-۱۱- مجوزهای مربوط به مزرعه تکثیر و پرورش کروکودیل باید بر اساس شرح تعداد ، نوع گونه و سن آنها در محل مزرعه موجود بوده و قابل ارائه به کارشناسان سازمان باشد.
- ۲۲- غذا دهی و نگهداری غذا
- ۲۲-۱- غذای مورد استفاده باید در شرایط مناسب و بهداشتی نگهداری و ذخیره شود.
- ۲۲-۲- از استفاده از منابع مشکوک نظیر تلفات دامداری ها اجتناب شود.
- ۲۲-۳- محل تهیه و آماده سازی غذا باید با رعایت اصول بهداشتی و مورد تائید سازمان دامپزشکی کشور باشد.

ماده پنج : شرایط متقاضی

- ۱- تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران
  - ۲- اعتقاد به یکی از ادیان رسمی کشور
  - ۳- حسن شهرت وعدم داشتن سوء پیشینه در زمینه تخلفات شکار و صید (از درجه چها به بالا ممنوع)
- تبصره :** متقاضیانی که تابعیت غیر ایرانی دارند با تشکیل موسسه حقوقی ثبت شده در کشور جمهوری اسلامی ایران می توانند متقاضی موضوع این دستورالعمل باشند .

ماده شش : مدارک مورد نیاز

- ۱- تقاضا نامه کتبی متقاضی تکثیر و پرورش کروکودیل
- ۲- ارائه طرح توجیهی تکثیر و پرورش کروکودیل مشتمل بر :
  - ۲-۱- هدف یا اهداف (اصلی و جانبی) مورد نظر به طور مشخص

- ۲-۲- نام گونه مورد نظر جهت تکثیر و پرورش و تشریح آن (نحوه تامین مولدین ، تعداد و ترکیب جنسی و سنی آنها)
- ۲-۳- تشریح جزئیات روش و اقدامات تا مرحله بهره برداری
- ۲-۴- ظرفیت لازم (بر اساس جدول شماره یک ارائه شده در همین دستورالعمل)
- ۲-۵- زمان بندی اجرای طرح
- ۲-۶- تاسیسات ، تجهیزات و جا نمایی آنها
- ۲-۷- فهرست پرسنل طرح
- ۲-۸- معرفی یک نفر دکتر دامپزشک به عنوان مسئول فنی طرح
- ۲-۹- تشریح نحوه تغذیه و جیره غذایی مورد نظر
- ۲-۱۰- تمهیدات لازم در جهت رعایت و پیشگیری از بیماری ها و نحوه رسیدگی و کنترل محیط و گونه
- ۲-۱۱- ارائه نقشه دقیق از محل و مشخصات آن
- ۲-۱۲- توجیه اقتصادی و نتیجه گیری از طرح
- ۲-۱۳- تکمیل پرسشنامه زیست محیطی استقرار واحد های تولیدی و کشاورزی

ماده هفت : مراحل صدور مجوز

۱- مجوز ساخت

- ۱-۱- متقاضی باید درخواست خود را به همراه طرح مربوطه و به صورت مکتوب (بر اساس مندرجات ماده ۶ این دستورالعمل) به اداره کل ارائه نماید .
- ۱-۲- ارسال مدارک به همراه نظرات اداره کل به دفتر به انضمام بند ۳-۱- همین ماده
- ۱-۳- کسب موافقت اولیه سایتیسی برای احداث مزرعه تکثیر و پرورش کروکودیل
- ۱-۴- نظر کارشناس دفتر حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از بازدیدهای لازم به صورت مکتوب به اداره کل هماهنگی گارد امور استانها و مناطق منعکس خواهد کرد .
- ۱-۵- در صورتیکه نظر دفتر مثبت باشد مراتب به اداره کل هماهنگی گارد امور استانها و مناطق ارجاع تا پس از بررسی های لازم نسبت به صدور مجوز اولیه فعالیت واحد مذکور از جانب اداره کل هماهنگی گارد و امور استانها و مناطق اقدام گردیده و مراتب به اداره کل مربوطه اعلام خواهد گردید .
- ۱-۶- در صورت عدم موافقت با طرح پیشنهادی به جهت عدم مدارک لازم و مجوزهای مربوطه ، دفتر مراتب را به صورت مکتوب به اداره کل جهت اعلام پاسخ به متقاضی اقدام خواهد نمود .

۲- مجوز بهره برداری

- ۲-۱- پس از اعلام کتبی متقاضی مبنی بر آماده شدن محل ، کارشناس اداره کل حد اکثر ظرف مدت ۲ هفته از مزرعه پرورشی یا کارگاه بازدید به عمل آورده و در صورت رعایت ضوابط مندرج در این دستورالعمل و ارسال نظریه اداره کل به دفتر اقدام خواهد گردید .

تبصره - صدور مجوز برای واردات منوط به بازدید کارشناسان دفتر از امکانات و نحوه ساخت مزرعه پرورش متقاضی و تایید آن می باشد .

۲-۲- دفتر حد اکثر ظرف مدت ۲ هفته در صورت تایید ، مراتب را به اداره کل هماهنگی گارد امور استانها و مناطق جهت صدور پروانه بهره برداری برای یک دوره ۵ ساله برای فعالیت مزرعه مذکور اعلام خواهد نمود .

۲-۳- صدور پروانه بهره برداری توسط اداره کل هماهنگی گارد امور استانها و مناطق و اعلام آن به اداره کل

۲-۴- حداقل تعداد خرید کروکودیل مزارعی که تازه اقدام به این کار می کنند از مزارع در حال فعالیت داخلی نیز باید بر اساس جدول شماره یک باشد

۲-۵- کارگاهها یا مزارع در هر مرحله برای خرید کروکودیل در هر سنی از مزارع خارجی و یا داخلی موجود ملزم به دریافت مجوز دفتر و سایتیس می باشند .

۲-۶- نوع گونه های مجاز برای انجام فعالیت های پرورش گونه های کروکودیل آب شور - نیل - سیامی و گینه نو خواهند بود

ماده هشت : تمدید مجوز بهره برداری

۱- ارسال گزارش مسئول فنی مزرعه یا کارگاه به صورت مداوم (هر سه ماه یکبار) از اداره کل به دفتر .

۲- تایید وضعیت پساب خروجی توسط اداره کل در فصول اوج فعالیت (اسفند ماه هر سال) و ارسال کتبی آن به دفتر

۳- ارائه گزارش کتبی کارشناس اداره کل به دفتر مبنی بر تایید فعالیت کارگاه

۴- رعایت مفاد مندرج در این دستورالعمل از جانب متقاضی و تایید آن توسط کارشناس اداره کل

ماده نه : تعهدات متقاضی

۱- مسئول کارگاه موظف است تمامی قوانین ، مقررات و آئین نامه های اجرایی این سازمان را رعایت و اجرا نماید.

۲- مسئول کارگاه موظف است بصورت کتبی تعهد نماید ضمن رعایت کلیه مفاد این دستورالعمل از انجام هر گونه اقدامات غیر معمول مانند دو رگه گیری و رهاسازی در طبیعت نیز خودداری نماید.

۳- هدیه کروکودیل های تکثیر شده به دیگران و جایگزینی آنها و هر گونه اقدامی خارجی از اهداف مندرج در طرح منوط به طی مراحل اخذ مجوز از دفتر خواهد بود.

۴- مسئول کارگاه موظف به ارائه گزارش عملکرد (سه ماه یکبار) دال بر تعداد ، گونه ها ، خرید و فروش کروکودیل ها ، مرگ و میر و تلفات ، حوادث احتمالی ، بیماری و نتایج آنالیز آب خروجی و پساب به اداره می باشد.

۵- کارشناسان مرتبط سازمان مجاز به بازدید و بررسی مزارع تکثیر و پرورش کروکودیل در هر زمانی خواهند بود و مسئول کارگاه موظف به همکاری لازم با آنها می باشد.

۶- در صورت عدم همکاری مسئول کارگاه با کارشناسان سازمان ، برابر ماده ۳۰ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴/۲/۳ برخوردار خواهد شد.

۷- مسئول کارگاه متعهد می گردد در صورت بروز و شیوع هر گونه بیماری اپیدمیک مراتب را در حداقل زمان ممکن به اداره کل و دفتر اطلاع دهد همچنین در صورت مرگ غیر طبیعی مراتب در اسرع وقت کتباً به دفتر اعلام گردد.

۸- مسئول کارگاه موظف و متعهد است در صورت تعطیلی مزرعه تکثیر و پرورش خود به هر دلیل نظیر عدم رعایت ضوابط یا عدم توانایی فنی - مالی ، نسبت به کشتار یا معدوم سازی و یا واگذاری کروکودیل های خود با هماهنگی و نظارت دفتر اقدام و نتیجه را گزارش نماید.

ماده ده : نظارت

- ۱- نظارت عالی بر اجرای تمامی مراحل طرحها و مجوزهای صادره به عهده دفتر و اداره کل خواهد بود.
- ۲- ارسال گزارشات شش ماهه عملکرد متقاضی توسط اداره کل به دفتر.

ماده یازده : شرایط ابطال مجوز

- ۱- در صورتی که متقاضی نسبت به رعایت هر کدام از موارد مندرج در این دستورالعمل سهل انگاری کرده و یا موارد مذکور را رعایت ننماید اداره کل ذیربط موظف است ابتدا نسبت به هشدار و اخطار لازم طی دو مرحله و به فاصله ۱۵ روز از یکدیگر اقدام نموده و در صورت عدم رفع موارد تخلف از جانب متقاضی ، مراتب را به اطلاع دفتر و اداره کل رساند.
- ۲- دفتر پس از رسیدگی به موضوع و اخذ تصمیم نهایی نسبت به چگونگی ادامه فعالیت واحد مذکور اعلام نظر خواهد نمود و نتیجه آن از طریق اداره کل هماهنگی گارد امور استانها و مناطق به اداره کل جهت اجرا ابلاغ می گردد.
- ۳- در صورت عدم رعایت بند ۲ ماده نه و هشدارها و اخطارهای قبلی پروانه بهره برداری متقاضی لغو خواهد گردید.
- ۴- بعد از ابلاغ رای نهایی متقاضی حق هیچگونه اعتراضی نخواهد داشت.

ماده دوازده

این دستورالعمل شامل دوازده ماده ، ۴۸ بند ، ۵۳ تحت بند و ۲ تبصره و ۹ صفحه می باشد.